

ירידת מוזו דלא ניתן למכור אותם לעכו"ם כי י"ל חשיב כדבר שאין בו ממש שלא ניתן למכור. ובפרט בזמננו שכלים

המצויים בליעתם מועטת מאוד וכמו שבארנו **בשמעתא עמיקתא** גליון תקע"ה, וכן מובא **בארחות רבנו** (ח"ב סי' שג) בשם **בעל הקהלות יעקב זצ"ל** גופא שכלים המצויים בזמננו אינם בולעים כ"כ.

אלא דעיי **בארחות רבנו** (ח"ב עמי' כב) שהובא **שהגריי"ק זצ"ל** הוסיף בשטר מכירה 'וגם החמץ הבלוע בכלים מה שאפשר למכור עי"פ ד"ת". והשואה ז"ל אמר **שהחזו"א** נהג למכור הבעין הדבוק וכן את הבלוע שבכלים וכן אמר מו"ר שימכור את טעם החמץ הבלוע בכלים, ע"כ. אבל **הקובץ תשובות** (ח"א סי' ה) במכתב **לגריי"ק זצ"ל** כת' דמש"כ בשם **החזו"א** שהנהיג למכור לא את גוף הכלים אלא את הבלוע שבכלים צ"ע לשים מה הוא זקוק כלל למכור את הבלוע, גם צ"ע אם חל המכירה על טעמו ולא ממשו כי לכאזי הוי כדבר שאין בו ממש כמוכר אויר חורבנו אוויר חזקתו לא שהקנה לו גוף הכלי כחוי"מ סי' רי"ב, ע"כ. וכן נקט **הלהורות נתן** (ח"ו סי' כה). ועיי **בדברי מלבי"א** (ח"ד סי' כד), **בפת"ש** (סי' קב ס"ק א), **בבאן ירשאל** (ח"ו סי' לז) ו**בקינן תורה** (ח"ו סי' לז). אולם אכתי יש לדון אם באמת בליעות חשיב דבר שאין בו ממש ולא חל עליהם המכירה.

ד. הקנאת בליעות שבכלי לעכו"ם

איתא **בפסחים** (ג:) דהתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דפויי לעולם. ומבואר **ברש"י** (עיי' לד. ד"ה דמיינת) דאינו יוצא מדפויו כי חיינן **דמזיעין דפניהם מבחון מחמת בליעותו**. וכן הוא **בתוס'** (פסחים שם ד"ה התורה). ועיי **ברש"י** (פסחים שם ד"ה דמיינת). וכן פסק **השו"ע** (רס"י תנא). ומבואר דבליעות יש בהם ממשות. וכן נרא' **מהרמ"א** (או"ח סי' תנב סע' ה) ששם שאם הגעיל הרבה כלים ביורה עד שמרוב פליטת הכלים נעשו המים כציר, אין להגעיל עוד באותו המים. ומבואר דבליעות יש בהם ממשות, ולפי"ז דלמא ניתן למכרם לעכו"ם. ואע"פ שמבואר לעיל דאין משום בל יראה ובל ימצא בבליעות שבכלים ומשמע דאין ממשות לבליעות, מ"מ יש לדחות דלעולם יש בהם ממשות אלא שאינו בכלל "נמצא". וכן עו"י **במנח"ש** (סי' סב אות ט) שחילק דשאני ב"י ובי"ד ד"י"ל דלעבור על לאו זה בעינן שהאיסור יהיה בעין ממש ד"יימצא" בעינן. והארכנו בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון תקע"ה. אלא דאף אם נימא שבליעות אין להם ממש אכתי יש לדון דחל עליהן המכירה.

ה. הקנאת דבר שאין בו ממש

איתא **בבב"ב** (קמ"ז:) שכלי מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו תנו דקל זה לפלוני ויאכל פירותיו. ו**פרשב"ם** (ד"ה א"ה) לא אמר כלום שהדירה אין בה ממש להקנותה ופירות דקל נמי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ע"כ. וכן מבואר **ברמב"ם** (מכירה פכ"ב ה"ד), וביאר **הב"י** (סי' ריב) שהוא ז"ל מפרש דבכה"ג לא מהני משום שאין בהם ממש.

אלא דעיי **בהגהות מרדכי** (כ"ב סי' תרעא) בשם **בעל העיטור ז"ל** בשם **רב האי גאון** דדבר שאין בו ממש כגון אויר ודירה ואכילת פירות בלא גוף כולהו לא מהני בהו קנין כו', **ורב נחשון** השיב דכוננת השי"ס ידורו בו שעה אחת משום דלא אמר ידור כך וכך זמן וידור בו שעה אחת משמע, ע"כ. והביאו **הב"י** (שם). ועיי **בט"ז** (שם על סע' א) דס"ל לרב נחשון שיש קנין בדבר שאין בו ממש. ויעו"י **בש"ט** (כ"ב שם ד"ה אמר רבא) שכת' בשם **הרא"י** בשם הטעם שלא חל הקנין בכה"ג משום דהו"ל כקנין בדמים, שהרי הקנין הוא על האכילה ועל הדירה **והאכילה והדירה מעשה הם** ואינם דבר שיש להם ממש ולא גוף מצוי בעולם כדי שיהיו בתורת הקנאה, ע"כ. וכן הוא **בקצות** (שם ס"ק א). ועיי **בח"י ה"ר"ן** (כ"ב קמז: ד"ה אמר רבא) שאין הקנאה חלה אלא בדבר שיש בו ממש. ו**בערוה"ש** (אות א') כת' דכיון אין בזה ממש אין לקנין על מה לחול, ע"כ.

ו. הקנאתו אגב דבר שיש בו ממש

ומי"מ יוצא מהשי"ס שם מקנה לו הבית קונה גם האויר. וכי"כ **השו"ע** (סי' ריב סע' א) המוכר לחבירו אויר חצירו, אינו כלום, אא"כ הקנה לו חצרו להכניס בו זיווין, וכן כל כיוצא"ב, ע"כ.

ולענין קנין אגב כת' **ההגהות מרדכי** (שם) בשם **בעל העיטור ז"ל** בשם **רב האי גאון** דדבר שאין בו ממש לא מהני בו קנין ואפי' אגב מקרקעי וראיה מדאמר ידור פלוני בבית זה, ע"כ. והביאו **הב"י** (שם). אולם **המבי"ט** (ח"א סי' שכט) כת' שאם הקנה ד' אמות קרקע במתנה ואגבן הקנה הדירה, קנה האויר אגבו. והביאו **הבני חיי** (חוי"מ סי' ריב אות ט), וכת' שכן דעת **המהרש"ם** (חוי"מ שגב), ועיי"ש שהביא שיש חולקים, ושגם **המהרש"א** לא אמרה אלא במתנת דכיון שגלה דעתו שהקנה המעות להרויח כמו"כ חל הקנה על הבית לדירה שאדם רוצה שיתקיימו מנתותיו, עיי"ש. ועיי **במשפט שלום** (שם ד"ה ועיי בשו"ת המבי"ט) שהביא דברי המבי"ט, וכת' דקשה לצרף דבריו לז' הם נגד הופוסקים שנקטו כרב האי גאון. וכע"פ מבואר דמתני קנין לדבר שאין בו ממש, אם מכרו יחד עם דבר שיש בו ממש, ולדעת המביי"ט אף אם מקנה אותו בקנין אגב. ולפי"ז אם מקנה הבלוע יחד עם הכלי חל הקנין אף על הבלוע. וכמו"כ לדעת **המבי"ט** חל הקנין על הבלוע כי הרי נוהגין להקנות את החמץ לגוי אף ע"י קנין אגב.

ז. הקנאתו על ידי קנין פיומא

וכמו"כ י"ל דשידך לקנות דבר שאין בו ממש ע"י קנין סיטומתא. דעיי **בהגהות מרדכי** (שבת סי' תעב - תעג) שהביא **מהמהר"ם** שמי שנדר לחבירו (בעוד אשתו מעוברת) להיות בעל בריתו, אע"פ שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, מ"מ הואל ומנהג בני"א שנודרים בנייהם לז"ז ומקיימין גם כן אלא צריך לקיים, ומיהו ר' **יחיאל** היה אומר דאם הוא מתנה בעודה מעוברת אין בכך כלום דהוי דבר שלא בא לעולם, דלא דמיא לסיטומתא דהתם בא לעולם ומועיל בה קנין וכו', ע"כ. מבואר שנח' אם מהני סיטומתא בדבר שלא בא לעולם (אבל אם כבר נולד לכו"ע הקנין מועיל). ו**בשו"ת הרא"ש** (כל כלי סי' א) מבואר דמהני סיטומתא בכה"ג. וכן פסקו **המהרש"ם** (ח"ג סי' קנא ומשפט שלום סי' רא) ו**התה"ד** (סי' שכב ד"ה כתב עהז). ועיי עוד בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון שס"א.

אלא דעיי **בכסף הקדשים** (רס"י רא) שכת' דצ"ע אם סיטומתא שייך בנכרים. אולם **הנתיבות** (סי' קצד ביאורים ס"ק ח' ח"י ס"ק יג) כתב דכיון דנהוג הגוים להקנות בדמים הו"ל קנין סיטומתא ומהני. ועיי **במשפת בנימין** (סי' צא) שכתב דאם מכר חמצו לעכו"ם ע"י קנין סיטומתא קנה העכו"ם לגמרי ואצ"ל כאלף צריך לקיים, ומיהו ר' **הפמ"ג** (או"ח סי' תמח א"א ס"ק ז) צידד שאם קנה מעכו"ם ע"י בכסף, אם נהגו הסוחרים לתת מעות לשם גמר מקח חשיב קנין. והביאו **המ"ב** (א"ח ס"ק ט). ועיי עוד **בפת"ש** (יו"ד סי' שכ ס"ק ד) ו**בשמעתא עמיקתא** גליון תפ"ג.

ולפי"ז יש עוד טעם לומר שהעכו"ם קונה את הבלוע כי הרי בב"ד בזמננו עושים אף קנין סיטומתא עם העכו"ם ע"מ להקנות לו את כל החמץ. ואם נימא כן י"ל שאם טעה ובישל מאכל בסיר חמץ בפסח אין המאכל נאסר מעיקר הדין כי הטעם אינו שלו.

ח. מחמת הביטול השיב כש"ל

אלא דיש לדון האם נימא שמתערב תו חשיב כשל הישראל. והנה כת' **באור זרוע** (עיי' פיה סי' רפז) שאם נפלה חתיכת ראוּבן של נבילה בתוך חתיכות של שמעון של היתר ויש בהם כדי ביטול, אע"פ דאיסורא בטיל צריך לפרוע לראובן חתיכה שלו, ע"כ. והביאו **ההגהות אשר"י** (עיי' פיה סי' ט). וכן דעת **הפמ"ג** ביו"ד (סי' קט מ"ז ס"ק א) דיבש ביבש במינו חד בבי' בטיל אפילו של בי' בני אדם והכי מבואר **בביצה** לי"ח ב' והכין הוא וודאי עס"יי קיי, ע"כ. וזה דלא **כהחפ"ל** (יו"ד ח"א סי' צה וברתא סי' טז) שמצדד דבכה"ג ליכא ביטול כיון שיש כאן בעלויות שונות וא"כ אין כאן תערובת, עיי"ש.

ועיי' **בבכור"י** בס"י תרמ"ט (ס"ק יא) דבכה"ל חשיב "לכס" כיון דאיכא ביטול בממון לגמרי ונעשה כשלו. והביאו **בחיים וברכה** (אות ט) ס"ק שיח ועיי"ש בס"ק שגב). ועיי **בחיים וברכה** (שם) בשם **השו"מ** (מהדרי' ד' ח"ג סי' כט ד"ה ודך אגב) שהביא ע"פ **הריטב"א** דהיכא דאיכא ר' חייב דמים חשיב לכס, אבל דשם מיייר לענין פסול גזול שנקנה ביואש ושינוי רשות, וא"כ עכ"פ איכא קנין. ושו"מ שכהשו"מ מבואר **בקצות** (סי' שג ס"ק ב). והארכנו בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון תי"ב. ומי"מ בני"ד החמץ אינו בטל בפסח, ועוד שהרי הישראל ודאי אינו רוצה לקנות את הבלוע ואינו קונה בעל כרחו ולא חשיב שלו אלא של העכו"ם.

מ פ ס ק נ א ד ר י נ א

א' כלי שאינו בן יומו, אע"פ שטעמו נפגם ואינו אוסר, מ"מ אסרו רבנן להשתמש בו בחתלתה עד שיכשירונו גזרה אטו בן יומו, שמא יטעה ויחשוב שהכלי אינו בן יומו. ובדיעבד אם בישל בו אין המאכל נאסר. **ב'** דעת השו"ע שד"ן הנ"ל הוא גם בענין איסור חמץ. אולם הרמ"א מחמיר אף בדיעבד אם בישל שאינו בן יומו בפסח, אבל אם נתבשל בו קודם פסח בדיעבד התבשיל מותר בתנאי שיערה אותו קודם פסח כללי של פסח. ובני אשכנז נוהגים בזה כחרמ"א. ובמקום שאדם מנחה ידוע יש להורות דהמיקל לא הפסיד והמחמיר תע"ב. ג' מאכל שנבטל או נכבש בתוך הפסח בכלל חמץ צריך לבערו, ולרמ"א דיוק כן אפי' אם הכלי אינו בן יומו. ומי"מ אם התבשיל נאסר ממשחו ונטל"פ יש להקל למכרו לעכו"ם, וי"א שביו"ט אחרון יש להקל בזה אף באכילה. **ד'** אם השתמש בכלי שבליעותיו נמכרו לעכו"ם (כנהוג במכירות המצויות בזמננו) עם שאר החמץ, אם הוא אינו בן יומו אינו חייב לשרוף המאכל אלא רשאי לתת אותו במקום מוצנע יחד עם שאר דברים שנמכרו לעכו"ם עד אחר פסח.

א

להאזנה לשיעורי בעמח"א **שמעתא עמיקתא שליט"א** **במספר ישיר 073-295-1244**

יו"ל לע"נ של חנה דינה בת מנחם ע"ה

ב

ה. השתא יל"ע כיצד ינהג בן אי"י לענין הבדלה במוצאי יו"ט ראשון. דלמאן דס"ל דביו"ט שני שרי אפי' במלאכה בצנעא, י"ל בפשטות דיעשה הבדלה על הכוס בצנעא, ואפי' חל יו"ט בשבת דמדביל על הנה יכול להדליק הנה בצנעא. אולם למאן דס"ל דאסור בצנעא, יל"ע מה דינו לענין הבדלה, ובפרט היכא דחל יו"ט בשבת ואין לו נר דלוק לצורך הבדלה על הנה.

ומצלני **בלקט הקמח** (או"ח הל' שבת) דכת' דבן אי"י שנמצא עם בן חו"ל לביל מוצאי שביעי של פסח, שהבן אי"י צריך להבדיל, והבן חו"ל צריך לקדש שמיני, ולא היה לפניהם אלא כוס א', דודאי כה"ג אין אומרים ב' קדושות על כוס א', ואפי' כה"ג ב' חכוס על הכוס או מבדילין על הכוס, יבדיל עליו הבן אי"י, והבן חו"ל יקדש על הפת, ע"כ. ומבואר דפשיטא ליה דהבן אי"י מבדיל על הכוס אפי' בפני חבירו בן חו"ל, ודבריו צ"ת, דהלא בכה"ג ה"ל מילתא בפרהסיא. ואפשר דס"ל דבפני אדם אחד לא הוי בפרהסיא. או אפשר דס"ל דכיון דצריך לנהוג מעיקר הדין כמנהג מקום שבא משם, ע"כ מחוייב בהבדלה, ואפי' בפני בן חו"ל ידדוקא בדבר שהוא משום מנהג עושה לקולא כמבואר לעיל אות ב]. ולדבריו אפשר דאף צריך להדליק נר לצורך ברכת מאורי האש היכא דחל יו"ט בשבת.

ואכן **בשאלת יעב"ץ** (סי' קס"ח) השיג על דבריו דלא טוב הורה, דמלבד דלד"ה נאסר במייל דפרהסיא, הלא מאחר דאסור במלאכה בכל אופן א"כ מה לו להבדיל עכשיו, ואפי' להבדיל בתפילה שביוש הוי. מיהו מה שהקשה דמאחר דאסור בעשיית מלאכה מה לו להבדיל עכשיו, צ"ב, והלא עליו להבדיל מחמת עצם יציאת קדושת השבת, ועכ"פ יבדיל על הכוס בצנעא או עכ"פ בתפילה.

ועיי' **בפאת השולחן** (הל' אי"י פ"ב סי' ט"ו) דאע"ג דסתם וכתב דאסור לבן אי"י השוהה בחו"ל לעשות מלאכה מפני המחלוקת, מי"מ לענין הבדלה כתב דיעשה הבדלה בצנעא [אולם לא ביאר דינו היכא דלית ליה נר דלוק להבדיל]. וכדבריו סתם **בכה"ח** (סי' תצ"ו ס"ק לו).

ועיי' **באג"מ** (או"ח ח"ג סי' ע"ג) דחשיב לשואל דמחמת דאין לשנות בפרהסיא, התפילה של לחש דמוצאי יו"ט יתפפל של חול ויאמר אתה חוננתנו, אבל על הכוס לא יבדיל [ומי"מ יהיה רשאי לאכול כי לא אסרו כה"ג לאכול קודם הבדלה על הכוס, דדמי כמו שאין לו כוס שמותר לאכול]. ע"כ. ויל"ע אמאי לא הורה לו דיעשה הבדלה על הכוס בצנעא. ואפשר דשאני התם דיהי השואל מתארח. אצל אחרים לביל הסוד, אפי' ילך להבדיל בצנעא ה"ל מילי דפרהסיא. או אפשר דס"ל דהבדלה דמי טפי למלאכה דאפי' בצנעא אסור. ועיי' עוד **בשבט הלוי** (ח"ו סי' ס"ה) שפסק דאף מותר לו להדליק נר הבדלה בצנעא (היכא דחל יו"ט בשבת).

העולה לדינא - בן אר"י הנמצא בחו"ל ביו"ט ודעתו לחזור לא"י, דמעיקר הדין דינו כבן א"י אלא דאסור בעשיית מלאכה מפני המח'. במוצאי יו"ט ראשון ממתפל בלחש תפילה של חול ויאמר אתה חוננתנו. והיכא דאפשר יעשה הבדלה על הכוס בצנעא. וי"א דאף ידליק הנה בצנעא לצורך ברכת מאורי האש.

נכתב ע"י

הרה"ג הרב שמועזן פלזלי שליט"א
מו"ץ הקהילה ההרדית מעלות אדומים

פניני מוסר

ענינים שונים בעבודת השם

הגה"צ רבי אורי וויסבלום שליט"א (הארת דרך ח"ב עמ' שב, מביא את דברי המהר"ל שכותב דבר נפלא, הנותן מבט חדש על עניני ההתבוננות. חז"ל אומרים **גמ' בסוטה** (ה:), "כל השָׂם אורחותיו בעוה"ז (מלשון שומא, רש"י מו"ק ה:), זוכה רואה בישועתו של הקב"ה שנאמר "וּשְׂם דַרְךְ אַרְאֵה בִישׁוּעַ אֱלֹקִים", השם תקרי וְשָׂם אֱלֹהִים. ומבאר המהר"ל שם, "כי השם דרכיו, שאין עושה מעשה בדעת ראשון כלל... לפיכך זוכה רואה בישועת אלוקינו, שהנהגתו (של הבורא כלפיו) לא על פי הנהגה הראשונה שהיא הנהגת הטבע, רק הנהגה עליונה יותר, למעלה מהנהגה ראשונה, כשם שהנהגתו (של האדם) אינה כהנהגה ראשונה, אדם שיינו פועל בדעת ראשון, רק היא הנהגה עליונה". ולפי זה אדם שאינו פועל בדעת ראשונה, ומפעיל כח מחשבה נוסף, כבר נכלל בגדר ה"שם אורחותיו".

מונחת דבריו קולא עצומה, אָךְ אותה קולא כבר אינה נותנת לנו אפשרות מההתבוננות. מחשבה שניה משנה את כל המציאות. אדם שנמנהיג את חייו באופן שאינו חי בדעת ראשונה כלל אלא תמיד מפעיל הוא מחשבה שניה אל מול מחשבה ראשונה, ועל פיה מנהיג את חייו - משתנית כל מציאותו. ההנהגה כלפיו משתנית ממנהגה טבעית להנהגה אלקית. האדם אינו נדרש בתחילת עבודתו לעשות מעשים נשגבים, רק זה: לא לעשות "שום" מעשה בעולם בדעת ראשונה!

נערך מתוך ספר "עבודת הפרשה"
לשמיעת השיעורים בטל. 073-8708-371

להאזנה לשיעורי בעמח"א **שמעתא עמיקתא שליט"א** **במספר ישיר 073-295-1244**

יו"ל לע"נ של חנה דינה בת מנחם ע"ה